

Historia Iliyofichika ya Aya ya Arobaini - Namba Thelathini

Ezekieli Namba Kumi na Moja

Jeff Pippenger

2026-09-02

Katika kitabu cha Ezekieli, ‘mazingira ya kuzingirwa’ ya Yerusalemu ndiyo ‘ishara’ ambayo ni jaribu ambalo kwa hilo hatima yetu ya milele itaamuliwa, kwa maana inaashiria kuundwa kwa sanamu ya mnyama.

“Bwana amenionyesha waziwazi kwamba sanamu ya mnyama itafanywa kabla ya muda wa rehema kufungwa; kwa maana huo ndio utakaokuwa mthani mkuu kwa watu wa Mungu, ambao kwa huo hatima yao ya milele itaamuliwa. ...”

“Hili ndilo jaribu ambalo watu wa Mungu wanapaswa kulipitia kabla hawajatiwa muhuri. Wote waliothibitisha uaminifu wao kwa Mungu kwa kuitii sheria Yake, na kukataa kuipokea sabato ya uongo, watahesabiwa chini ya bendera ya Bwana Mungu Yehova, nao watapokea muhuri wa Mungu aliye hai. Wale wanaoisaliti kweli yenye asili ya mbinguni na kuikubali sabato ya Jumapili, watapokea chapa ya mnyama.” Manuscript Releases, juzuu ya 15, 15.

Wakristo waliokimbia Yerusalemu kwa “ishara” ya Cestius, walifanya hivyo kwa sababu walikuwa wameonywa mapema na waliitambua “ishara” hiyo ilipowadia. Kuutambua kuundwa kwa sanamu ya mnyama ni kutambua “matukio,” “maandalizi” na “mienendo” inayoelekea kwenye sheria ya Jumapili. Vipengele vya kinabii vinavyounda “ishara” hiyo ni lazima vifahamike kabla ya ishara yenyewe. Cestius alipoanza mazingiwa, ilikuwa imechelewa mno kujifunza ishara hiyo ilikuwa nini.

“Tayari maandalizi yanaendelea kusonga mbele, na harakati zinaendelea, ambazo zitasababisha kufanywa kwa sanamu ya mnyama. Matukio yataletwa katika historia ya dunia yatakayotimiza unabii wa unabii kwa ajili ya siku hizi za mwisho.” Review and Herald, Aprili 23, 1889.

Maandalizi, Mienendo na Matukio

“Maandalizi,” “mienendo,” na “matukio” lazima yatambuliwe mapema kabla ya jaribu.

“Yote ambayo Mungu, katika historia ya unabii, ameelekeza itimizwe zamani, imetimizwa; na yote ambayo bado yanakuja kwa mpangilio wake yatatimizwa. Danieli, nabii wa Mungu, amesimama mahali pake. Yohana amesimama mahali pake. Katika Ufunuo, Simba wa kabila la Yuda amewafunulia wanafunzi wa unabii kitabu cha Danieli, na hivyo Danieli anasimama mahali pake. Yeye anashuhudia ushuhuda wake, yaani, yale ambayo Bwana alimfunulia katika maono kuhusu matukio makuu na ya kutisha ambayo ni lazima tuyajue tunaposimama kwenye kizingiti chenyewe cha kutimizwa kwake.

“Katika historia na unabii Neno la Mungu linaonyesha pambano la muda mrefu lililoendelea kati ya kweli na kosa. Pambano hilo bado linaendelea. Mambo yale yaliyokuwapo, yatarudiwa.” Selected Messages, kitabu cha 2, 109.

Ni lazima “tujue” “matukio makuu na ya kutisha tunaposimama katika kizingiti chenyewe cha utimilifu wake.” Kizingiti hicho hutambulisha hitaji letu la kuelewa matukio hayo kabla ya kutimia kwake.

“Lakini mistari mikali ya kalamu ya kinabii hufunua badiliko katika mandhari hii ya amani. Mnyama mwenye pembe zinazofanana na za mwana-kondoo hunena kwa sauti ya joka, naye ‘hutumia uwezo wote wa yule mnyama wa kwanza mbele yake.’ Roho ya mateso iliyodhihirishwa na upagani na upapa itafunuliwa tena. Unabii watangaza kwamba mamlaka hii itawaambia ‘hao wakaa juu ya nchi, kwamba wamfanyie yule mnyama sanamu.’ [Ufunuo 13:14.] Sanamu hiyo hufanywa kwa ajili ya yule mnyama wa kwanza au yule afananaye na chui, ambaye ndiye aletwaye wazi katika ujumbe wa malaika wa tatu. Kwa mnyama huyu wa kwanza huwakilishwa Kanisa la Rumi, chombo cha kikanisa kilichovikwa mamlaka ya kiraia, chenye uwezo wa kuwaadhibu wote wanaokataa kulingana nalo. Sanamu ya mnyama huwakilisha chombo kingine cha kidini kilichovikwa mamlaka inayofanana. Kuumbwa kwa sanamu hii ni kazi ya yule mnyama ambaye kupanda kwake kwa amani na madai yake ya upole humfanya kuwa ishara ya kushangaza sana ya Marekani. Hapa ndipo panapopatikana sanamu ya upapa. Mekanisa ya nchi yetu, yatakapoungana juu ya mambo ya imani ambayo huyashikilia kwa pamoja, yataishawishi Serikali kutekeleza maagizo yao na kuyategemeza taasisi zao; hapo ndipo Amerika ya Kiprotestanti itakuwa imeunda sanamu ya utawala wa kiaskofu wa Kirumi. Ndipo kanisa la kweli litashambuliwa kwa mateso, kama walivyoshambuliwa watu wa kale wa Mungu. Karibu kila karne hutoa mifano ya yale ambayo ushupavu wa kidini na uovu wa nia vinaweza kufanya kwa kisingizio cha kumtumikia Mungu kwa kulinda haki za Kanisa na Serikali. Mekanisa ya Kiprotestanti ambayo yamefuata katika hatua za Rumi kwa kufanya muungano na mamlaka za kidunia yamedhihirisha tamaa inayofanana ya kuzuia uhuru wa dhamiri. Katika karne ya kumi na saba maelfu ya wahudumu wasiofuatana na kanuni zilizowekwa waliteswa chini ya utawala wa Kanisa la Uingereza. Mateso hufuata daima upendeleo wa kidini kwa upande wa serikali za kiraia.” Spirit of Prophecy, juzuu ya 4, 277.

Kuundwa kwa sanamu ya mnyama kunatimizwa kwanza nchini Marekani, na baada ya hapo ulimwenguni.

“Mataifa ya kigeni yatafuata mfano wa Marekani. Ijapokuwa yeye ndiye anayeongoza, hata hivyo msukosuko uo huo utawapata watu wetu katika sehemu zote za ulimwengu.” Testimonies, volume 6, 395.

Amri ya Milano ya mwaka 313 inawakilisha mwanzo wa kufanyizwa kwa kitu fulani, na pia inatambulisha mlango uliofungwa kwa Waadventista Wasabato. Konstantino wa magharibi na Licinio wa mashariki waliambatanisha ndoa ya agano na Amri hiyo, wakati Konstantino alipomtoa dada yake wa kambo, Constantia, kwa Licinio katika ndoa ya nne ya agano inayowakilishwa katika mstari wa kinabii wa ndoa sita za maagano ndani ya historia ya kinabii ya Danieli kumi na moja.

Ndoa mbili za kwanza zilihusishwa na vita kati ya kaskazini na kusini, mbili zilizofuata zilikuwa vita vya wenyewe kwa wenyewe kati ya mashariki na magharibi, na mbili za mwisho ni ndoa za mfano za mamlaka ya kanisa la kipapa na mamlaka ya dola.

Antioko II Theos alimweka kando mkewe Laodike I ili amwoe binti mfalme wa nasaba ya Ptolemaio, Berenike (binti ya Ptolemaio II) mnamo mwaka 252 KK hivi. Ndoa za maagano za Milki ya Seleuko zilikamilishwa kati ya mfalme wa kaskazini na mfalme wa kusini, ilhali; ndoa ya agano ya mwaka 313 ilikuwa kati ya mfalme wa mashariki na mfalme wa magharibi.

Ndoa ya agano ya Antioko II Theos mwaka 252 KK, iliwakilisha mwanzo wa Dola ya Seleuki iliyofikia hitimisho lake kama dola katika historia inayowakilishwa katika aya ya kumi hadi ya kumi na sita ya Danieli kumi na moja. Katika historia ya mwisho ya dola ya Seleuki, ndoa nyingine ya agano ilitimizwa na Antioko III Mkuu, alipomtoa binti yake Cleopatra I Syra, (Cleopatra wa kwanza kabisa wa historia ya kiunabii) kwa Ptolemy V mwaka 193 KK. Wakati huo Ptolemy V alikuwa na umri wa takriban miaka 16 na Cleopatra I Syra takriban miaka 10. Ndoa yao ilikuwa suluhisho la kidiplomasia baada ya vita vya tano vya Shamu. Ndoa ya agano ya alfa kati ya mfalme wa kaskazini na wa kusini katika Danieli kumi na moja ilikuwa imeashiria mwisho wa vita vya pili vya Shamu.

Kleopatra wa mwisho wa historia ya kiunabii aliingiliana na Yulio Kaisari na baadaye na Marko Antoni. Baada ya kuuawa kwa Yulio Kaisari mwaka 44 KK, Triumvirati ya pili iliundwa mwaka 43 KK. Watu watatu waliunda triumvirati hiyo, na baada ya mmoja wa hao watatu, Marcus Lepidus, kulazimishwa kutoka katika muungano huo wa watu watatu na Oktaviani, mapambano ya madaraka kati ya Marko Antoni wa mashariki na Oktaviani wa magharibi yakatokea. Huko Brundisium, mwaka 40 KK, mkataba kati ya wapinzani hao wawili wa mashariki na magharibi ulifanywa. Mkataba huo ulijumuisha ndoa kati ya Octavia, dada yake Oktaviani, na Marko Antoni. Mkataba huo pamoja na ndoa iliyoandamana nao havikudumu, na baada ya Marko Antoni kuhusika na Kleopatra, alimpa Octavia talaka mwaka 32 KK. Katika vita vya Actium mwaka 31 KK, falme za mashariki na magharibi ziliunganishwa kuwa mamlaka moja, na baadaye Oktaviani akawa Augusto Kaisari, ishara ya kilele cha utukufu na mamlaka ya Warumi.

Kwa mtazamo wa kinabii, ndoa ya kwanza ya agano katika Danieli kumi na moja ilikuwa kati ya wafalme wa kaskazini na kusini katika jaribio la kukomesha uadui kati ya pande hizo mbili zilizokuwa zikipigana huku zikijitahidi kuisimamisha upya himaya ya Aleksanda Mkuu. Ndoa hiyo ya kwanza ya agano kati ya Waseleuki na Waptolemy wa Misri ilikuwa ndoa ya agano ya alfa ya falme za Kiseleuki na Kiptolemaia, ambayo ilifananisha ndoa ya agano ya omega kati ya mamlaka hizo hizo mbili. Katika ndoa ya mwisho, au ya omega, ya agano, Cleopatra wa kwanza kabisa, au wa alfa, katika historia ya Misri alikua kiungo cha kinabii kumwelekea Cleopatra wa mwisho, au wa omega; ambaye uhusiano wake na Marko Antoni ukawa rejea ya talaka ya Octavia na Marko Antoni. Talaka hiyo iliashiria kufufuka upya kwa uadui kati ya Marko Antoni wa mashariki na Oktaviani wa magharibi, ambao ulifikia mwisho wake katika vita vya Actium mwaka 31 KK.

Ndoa ya mkataba ya Brundisium mwaka 40 KK ilikuwa ndoa ya mkataba ya alfa ya pambano kati ya mashariki na magharibi, kama vile ndoa ya mkataba ya Laodike na Antiochus II Theo ilivyokuwa alfa ya pambano kati ya kaskazini na kusini. Ndoa ya mkataba ya mwaka 313 ilikuwa omega kwa ndoa ya mkataba ya alfa ya Mark Antony na Octavia, kama vile ndoa ya mkataba kati ya Ptolemy V na Cleopatra I Syra ilivyokuwa ndoa ya mkataba ya omega ya falme za kaskazini na kusini. Ndoa tatu za mkataba zilizoongoza kwenye ndoa ya mkataba ya omega ya mwaka 313 zote zinalingana, na hutoa mashahidi watatu kwa sifa za kinabii zinazohusishwa na Amri ya Milan. Kwa pamoja ndoa nne halisi za mkataba za mashariki, magharibi, kaskazini na kusini zinalingana na ndoa mbili za mfano za upapa.

Mnamo mwaka 496, Clovis mfalme wa Wafranki alikuwa ameo Clotilda. Clotilda alikuwa binti mfalme wa Burgundia, binti wa Mfalme Chilperic II wa Burgundia. Baada ya baba na mama yake kuuawa katika mapambano ya kifamilia ya kuwania madaraka, aliishi chini ya ulinzi wa mjomba wake kabla ya kutolewa katika ndoa kwa Clovis I, mfalme wa Wafranki, mwaka 493. Alikuwa Mkatoliki, yaani, alishikilia imani ya Nikea/kiorthodoksi ya Kanisa la Roma. Jambo hili lilimtenganisha na familia nyingine nyingi za kifalme za Kijerumani za wakati huo, ambazo zilikuwa Wakristo wa Kiariani. Mama yake, Caretena, alikuwa Mkatoliki, naye Clotilda alilelewa katika imani hiyo. Anakumbukwa kwa kusihi kwa uvumilivu kwamba Clovis aache upagani na akubali ubatizo wa Kikatoliki, na baada ya hayo kuongoka kwake mwaka 496 ni mojawapo ya matukio muhimu sana katika historia ya awali ya Ufaransa na ya kile kiitwacho Ukristo wa Magharibi.

Clovis aliweka nadhiri kwamba ikiwa angeshinda vita vya Tolbiac angeongoka na kuingia katika imani ya Kikatoliki ya Clotilda na kubatizwa. Mfalme wa Alemanni aliuawa, jeshi lao likavunjika, na Wafranki wakashinda. Baada ya ushindi huo Clotilda akafanya mpango kwa Askofu Remigius wa Reims amfundishe Clovis, naye akabatizwa (kwa mapokeo siku ya Krismasi ya mwaka 496), pamoja na maelfu kadhaa ya mashujaa wake.

Clovis alikuwa mfalme wa Wafranki, ambao kwa istilahi za kisasa ni mfalme wa Ufaransa. Alikuwa wa kwanza miongoni mwa wafalme wa Ulaya ambao hatimaye wangeiacha dini yao ya kipagani na kugeukia Ukatoliki. Kwa sababu hii, Clovis huhesabiwa kuwa “mwana mzaliwa wa kwanza wa Kanisa Katoliki,” na Ufaransa huitwa, “binti mzaliwa wa kwanza wa Kanisa Katoliki.” Mwaka 1980, papa Yohane Paulo II alipoitembelea Ufaransa aliuliza, “Ufaransa, binti mzaliwa wa kwanza wa Kanisa, je, wewe ni mwaminifu kwa ubatizo wako?”

Kugeuka kwa Clovis kwenda katika Ukatoliki wa Nikea kunaonyesha mwanzo wa msafara wa mfano wa ndoa ambao ungeongoza hadi ndoa ya mfano ya agano ya mwaka 538. Ndoa hiyo ya mfano ya agano kati ya Clovis na yule kahaba afanyaye uasherati pamoja na wafalme wa dunia ilifananishwa na ndoa nne za awali za maagano katika Danieli kumi na moja. Clovis alikuwa mfalme wa kwanza wa Ulaya kutoa msaada wa kijeshi na wa kiuchumi kwa kanisa la Roma, na kwa hiyo Clovis anawakilishwa ndani ya historia katika Danieli kumi na moja.

Na vikosi vitasimama upande wake, navyo vitapatia unajisi patakatifu pa nguvu, navyo vitaiondoa sadaka ya kuteketezwa ya daima, nao wataweka chukizo lile lifanyalo ukiwa.

Danieli 11:31.

Clovis katika mwaka 496 huashiria mwanzo wa miundo ya kisiasa ya Ulaya “kusimama” kuisaidia upapa ulipokuwa ukipanda madarakani. Hilo huashiria mwanzo wa msafara wa mfano wa ndoa. “Mikono” ya aya hiyo pia ingeichafua “patakatifu pa nguvu,” ambacho kwa Roma ya kipagani na ya kipapa ni mji wa Roma.

Patakatifu Mbili

Kuna maneno mawili tofauti ya Kiebrania katika kitabu cha Danieli ambayo yametafsiriwa kuwa “patakatifu.” Maneno ya Kiebrania ‘miqdash’ na ‘qodesh’ yote mawili yametafsiriwa kuwa “patakatifu,” lakini qodesh inaweza kuwakilisha tu kitu kitakatifu, ilhali miqdash inaweza kuwakilisha patakatifu pawe patakatifu au si patakatifu—kama muktadha unavyoamua.

“patakatifu pa nguvu” katika aya ya thelathini na moja ni ‘miqdash’ na linaonyesha patakatifu pa nguvu za Roma, ambalo kwa Roma ya kipagani na ya kipapa lilikuwa mji wa Roma. Tangu vita vya Actium, wakati Oktaviano alipounganisha himaya, Roma ya kipagani haikushindika kwa muda wa miaka mia tatu sitini (wakati mmoja) katika utimilifu wa aya ya ishirini na nne ya Danieli kumi na moja.

Ataingia kwa amani hata katika sehemu zenye neema nyingi za jimbo; naye atafanya mambo ambayo baba zake hawakuyafanya, wala baba za baba zake; atawatawanya miongoni mwao mawindo, na nyara, na mali: naam, atapanga hila zake juu ya ngome zenye nguvu, hata kwa muda. Danieli 11:24.

Wakati Roma ya kipagani ilipotawala kutoka mji wa Roma ilikuwa isiyoshindika, lakini Konstantino alipohamisha mji mkuu kwenda Konstantinopoli mwaka 330, “wakati” wa aya ya ishirini na nne ulitimia. Wakati wa mwisho wa zile pembe tatu (Wagothi) za Danieli saba kufukuzwa kutoka mjini, Roma ya kipapa kwa namna ya kinabii ilitwaa kiti cha enzi kama ufalme wa tano wa unabii wa Biblia mwaka 538. Wagothi walikuwa wameizingira Roma, lakini hatimaye walirudi nyuma wakati Belisario, jemadari wa Yustiniani, alipoikomboia na kuithibitishia mji huo usalama. Ndipo kanisa la Roma likatawala kwa ukuu mkuu kwa miaka elfu moja mia mbili na sitini mpaka Napoleon alipomwondoa papa na kumpeleka uhamishoni mwaka 1798.

Roma, “patakatifu pa nguvu” palikuwa “pamenajisiwa” (pamenajisiwa, maana yake ‘pamejeruhiwa au kuvunjwa’), kwa njia ya “majeshi” yaliyotokana na vita vinavyoendelea dhidi ya mji huo, vikioneshwa hasa na tarumbeta nne za kwanza za Ufunuo sura ya nane.

Historia iliyofuata tangu mwaka 496 na kuendelea ingeushuhudia mji wa Roma ukichafuliwa ulipobadilika kutoka katika mamlaka na utukufu wa milki ya Kirumi hadi katika mamlaka na utukufu wa milki ya Kikatoliki ya Kirumi. Mikono hiyo ingeiondoa dini ya upagani, inayowakilishwa na neno “ya daima” katika kifungu hicho, walipoukubali dini ya Ukatoliki wa Nikea.

Katika vita vya Vouillé, Clovis aliwashinda Wavisigothi wa Kiariani chini ya Alaric II na kuiteka Aquitaine. Baada ya ushindi huo, mwaka 508, mfalme wa Mashariki Anastasius I (huko

Konstantinopoli) alimpa Clovis heshima kwa ushindi wake dhidi ya Wavisigothi. Gregory wa Tours asema kwamba Anastasius alimtumia Clovis hati zake rasmi zilizomfanya kuwa konsuli. Huko Tours, katika kanisa la Mtakatifu Martin, Clovis alivaa kanzu ya rangi ya zambarau na joho, akajivika taji kichwani, akapanda farasi, na kuwatawanya watu dhahabu na fedha. Gregory asema kwamba tangu siku hiyo alisifiwa kuwa konsuli na akatambuliwa na mfalme wa Kirumi kwamba Clovis alikuwa mfalme wa Kikristo halali katika magharibi. Alituzwa kwa kuwavunja Wavisigothi wa Kiariani, ambao Konstantinopoli pia iliwapinga. Mwaka 508 ndiyo mwaka ambao mfalme wa Mashariki alimpa hadharani heshima mfalme Mfranki Mkatoliki—kanisa, ushindi, na uhalali wa Kirumi katika tukio moja. Mwaka 508 ndiyo mwaka ambao ufalme wa Kikatoliki wa Wafranki ulisimama kama nguvu kuu ya Kikatoliki katika Galia baada ya kuvunja utawala wa Wavisigothi wa Kiariani. Clovis ndiye mfalme mkuu wa kwanza wa kibarbaria kupigania Ukatoliki wa Nikea dhidi ya falme za Kiariani, na hivyo ndiye mfano wa kwanza wa nafasi ya Ufaransa kama “binti mkubwa wa Kanisa.” Clovis anawakilisha kipindi cha mwaka 496 hadi 508 na ndiye ishara ya alfa ya mkataba wa ndoa wa kiishara. Miaka thelathini kutoka 508 hadi 538 inawakilishwa na Justinian, ambaye ndiye ishara ya omega ya msafara.

Mwaka 538, “mikono” ilikiweka mamlaka ya upapa juu ya kiti cha enzi cha dunia kwa muda wa miaka 1260. Hapo ndipo ndoa ya mfano ya agano ilipokamilishwa mwishoni mwa msafara wa ndoa uliokuwa imeanza mwaka 496. Mwaka 1798, ndoa ya agano iliyokuwa imeanza kati ya papa wa Roma na Clovis wa Ufaransa ilibatilishwa wakati Napoleon wa Ufaransa alipoitaliki mamlaka ya upapa kwa kumwagiza jenerali wake amchukue papa mateka.

Ndoa ya mkataba ya kipapa ya kiishara ya alfa, iliyokuwa imeanza msafara wake wa ndoa mwaka 496, ilikamilishwa katika sheria ya Jumapili mwaka 538, na baadaye ikabatilishwa mwaka 1798, kama ilivyokuwa kwa kila ndoa nyingine ya mkataba ya Danieli kumi na moja. Ufunuo unaongeza juu ya uhusiano wa kindoa wa kipapa kati ya wafalme wa Ulaya na mapapa wa Ukatoliki, kwa maana yule joka wa Ufunuo kumi na mbili ni Shetani na pia wafalme wa Rumi ya kipagani.

“Hivyo, ingawa yule joka, kimsingi, humwakilisha Shetani, kwa maana ya pili, ni ishara ya Roma ya kipagani.” Pambano Kuu, 439.

Katika Ufunuo Yohana anatufahamisha kuhusu mambo matatu ambayo wafalme (joka) walimpa mnyama wa baharini wa Ukatoliki.

Na yule mnyama niliyemwona alikuwa mfano wa chui, na miguu yake ilikuwa kama miguu ya dubu, na kinywa chake kama kinywa cha simba; naye yule joka akampa nguvu zake, na kiti chake cha enzi, na mamlaka kuu. Ufunuo 13:2.

Mnamo mwaka 496, wafalme wa Ulaya walianza kumpatia yule mnyama wa kipapa “uweza” wao kama ulivyowakilishwa na nguvu zao za kijeshi na msaada wao wa kiuchumi. Walikuwa wamehamisha mji mkuu wa milki yao kwenda Konstantinopoli mwaka 330, wakiuacha mji wa Roma kuwa “kiti” cha mamlaka ya kipapa. “Mikono” baadaye ilitambua kanisa la kipapa kuwa kichwa cha makanisa yote mwaka 533 kwa amri ya Justiniani. Amri hiyo ilijumuisha matumizi ya nguvu zao za kijeshi kuwatesa wale ambao upapa uliwatambua kuwa wazushi, hivyo kuiweka “mamlaka” yao ya kiraia mikononi mwa mapapa.

Ndoa ya agano ya alfa kati ya upapa na wafalme wa Ulaya ilianza na Clovis mwaka 496. Kufikia mwaka 508, upagani, ambao ulikuwa dini ya kisheria ya ufalme, uliwekwa kando kwa ajili ya dini ya Ukatoliki wa Nikea. Mwaka 533, Justinian aliutambua upapa kuwa kichwa cha makanisa yote, na akasalimisha mamlaka ya kisheria ya viti vyao vya enzi husika kwa nguvu ya kipapa.

Kiti cha Alfa na Omega

Mnamo mwaka 330, mji wa Rumi uliachwa mikononi mwa kanisa la Kirumi, ambamo angeketi humo hata aangamizwe katika ziwa la moto wakati wa kuja kwa Kristo mara ya pili. Mnamo mwaka 538, aliketishwa rasmi tena juu ya kiti cha enzi cha upapa, hivyo kutambulisha historia ya 330 hadi 538 kuwa kipindi cha kinabii kinachotambua kwa kiti cha alpha na kumalizika kwa kiti cha omega. Kipindi hicho kinawakilisha mwisho wa ufalme wa nne wa unabii wa Biblia (Pergamo) kama kuangamia kwa hatua kwa hatua kuanzako mwaka 330 na kuishia mwaka 538 kwa kuwasili kwa Thiatira. Rumi ya magharibi na ya mashariki zote mbili ziliendelea na kufutika huko kwa polepole baada ya mwaka 538, lakini kipindi hicho kilianza kwa kutolewa kwa kiti, kikimwakilisha mji wa Rumi kupewa upapa mwaka 330, mpaka kiti hicho kikawa si tu kiti cha enzi juu ya mji, bali juu ya ufalme uliowakilishwa na mji huo mwaka 538.

Miaka 330 hadi 538 ni kipindi maalumu cha kinabii kinachofafanua alama za njia ‘nane’ za kutiwa nguvu kwa upapa. Hatua hizo nane zinarudiwa katika kuponywa kwa jeraha la mauti la upapa katika sheria ya Jumapili inayokuja upesi.

Ya kwanza kati ya hatua nane ilikuwa ni kukabidhiwa kwa mji wa Roma kwa mamlaka ya upapa, na hatua ya nane ilikuwa ni kukabidhiwa kwa mji huo kama kiti cha enzi cha ufalme wa tano wa unabii wa Biblia. Hili linaitambulisha 538 kama kiti, na kama “hatua ya nane, iliyo ya hatua saba zilizotangulia.” Hatua ya kwanza ilikuwa ni kukabidhiwa kwa kiti na hatua ya nane ilikuwa ni kukabidhiwa kwa kiti; hivyo, hatua ya kwanza katika 330 ndiyo alfa na 538 ndiyo omega. Viti viwili, pembe tatu zilizoondolewa, cha daima kuondolewa, kuongoka kwa Clovis na amri ya Justinian ni sawa na jumla ya hatua nane zinazoitambulisha maandamano ya arusi, na hatimaye arusi yenyewe.

Mnamo mwaka 1798, Ufaransa, ile nguvu iliyokuwa imewawakilisha wafalme kumi wa Ulaya, ambayo iliupandisha upapa kwenye kiti cha enzi mwaka 538, iliuondoa upapa kutoka kwenye kiti hicho hicho cha enzi. Ndoa ya agano ya alfa iliyowakilishwa katika historia ya 538 hadi 1798 ni mfano wa ndoa ya agano ya omega ya mamlaka ya kipapa na wafalme kumi wa Ufunuo kumi na saba. Maandamano ya ndoa kuanzia 496 hadi 538 ni mfano wa hatua nane zinazolingana na marais wanane wa mwisho wa Marekani. Clovis na Ufaransa ni alama za wafalme kumi wa Ulaya. Vinawakilisha Marekani ambayo itakuwa mfalme mkuu wa kwanza wa wafalme kumi wa Ufunuo kumi na saba katika sheria ya Jumapili inayokaribia upesi.

Ndoa tano za awali za maagano za Danieli kumi na moja zinapatana na ndoa ya sita na ya mwisho ya agano ya siku za mwisho. Ndoa za maagano za alfa na omega za kaskazini na kusini zinamtambulisha bibi-arusi kutoka kusini kuwa ndiye alfa, na omega ni bibi-arusi kutoka kaskazini. Katika ndoa za maagano za Rumi ya kipagani, bibi-arusi wa alfa kutoka mashariki alitolewa kwa magharibi, na omega ya mwaka 313 ilikuwa bibi-arusi kutoka magharibi. Ndoa hizo

nne zimeunganishwa pamoja kinabii kupitia Kleopatra wa kwanza na Kleopatra wa mwisho. Ndoa ya agano ya kiishara ya Rumi ya kipapa ilimwakilisha bwana-arusi kuwa mfalme mkuu wa shirikisho la kinabii la wafalme kumi, akiungana na bibi-arusi wao—yule mwanamke mwekundu sana wa Rumi. Talaka ilitekelezwa na mfalme mkuu wa wale wafalme kumi mwaka 1798.

Ndoa ya agano ya 313 inawakilisha ndoa ya agano ya mwisho ya mamlaka ya upapa pamoja na Marekani—mfalme mkuu wa kwanza wa wafalme kumi wa Ufunuo kumi na saba; mamlaka yenye pembe mbili ambayo inafananishwa kwa kivuli na mamlaka yenye pembe mbili ya Ufaransa. Historia iliyoanza na Clovis mwaka 496 na hatimaye ikaongoza hadi kwenye amri ya Justinian mwaka 533 na kutawazwa kwa upapa mwaka 538, inawakilisha historia ya 1989 hadi sheria ya Jumapili.

Tutaendelea na mambo haya katika makala inayofuata.